

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U002167

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 11-06-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шишлюк Євгеній Геннадійович

2. Yevhenii Shyshliuk

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 023

Назва наукової спеціальності: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Дата захисту: 20-06-2024

Спеціальність за освітою: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ID 5837; ДФ 26.850.036

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.31.31.09, 18.31.91, 18.31.07.17, 18.09.09

Тема дисертації:

1. Образ ромів в європейському живописі
2. The image of the Roma in European painting

Реферат:

1. У дисертації представлено результати дослідження ромської теми у творах європейського живопису різних історичних періодів, починаючи з XV ст. З'ясовано, що вони є реакцією на появу й розповсюдження ромського етносу на теренах Європи, уособлюють ставлення населення різних країн до ромської культури, ромського кочового способу життя, який кардинально відрізнявся від осілого європейського. Художні твори, в яких наявні ромські образи увібрали у себе мистецькі тенденції епох, до яких хронологічно належать. Засобом аналізу історіографічної бази доведено, що проблематика ідентифікації й аналізу ромських образів у живописі є недостатньо вивченою, хоч опосередковано знайшла відображення у працях діячів мистецтвознавчої, культурологічної, історичної, філософської, соціологічної, етнографічної, антропологічної та інших наукових галузей. Систематизовано джерельну базу дисертації: теоретичні наукові матеріали; твори живопису, археологічні знахідки та поліграфічну продукцію; інтернет-ресурси. Проаналізовано понятійно-категоріальний апарат дослідження, де як ключові виокремлені ті, що стосуються назв ромського етносу,

способу життя й традиційних занять. Виокремлено етнографічні й художньо-стилістичні особливості зображення ромів у європейському живописі. Твори живопису XV–XVIII ст. досліджено щодо наявності маркерів ідентичності ромів – таких як антропологічний тип, традиційний жіночий і чоловічий костюм, предмети побуту, рід занять, пози, тип темпераменту тощо. Встановлено, що завдяки введенню у композицію таких елементів ромські сюжети та окремі ромські образи ідентифікуються широкими колами глядачів. Доведено, що першим напрямком пріоритетних сюжетів творів XV–XVIII ст. був міфологічно-біблійний. Другий напрям – побутові сюжети, в яких зображено традиційні заняття. Обґрунтовано, що ромський образ у художньому мистецтві Європи XIX – початку XXI ст. представлений доволі масштабно. Встановлено, що основними були ті ж побутові теми, але вже значно більш романтизовані, у порівнянні з попередніми періодами. Виявлено, що у цей період інтерес для художників становила також реміснична, музична, театральна та циркова культура ромського етносу. Доведено, що ромські кочові спільноти в означений період були об'єктом уваги художників, які у творах переважно реалістичного портретного й побутового жанру проявляли співчуття до їхнього життя. Виокремлено факт загальнопоширеного в Європі стереотипізованого образу ромів. Доведено, що внаслідок цього, разом із приверненням уваги європейської спільноти до цього етносу, формувались шаблонні образи кочових ромів. На прикладі аналізу поліграфічної продукції (плакатів, листівок тощо) привернуто увагу до антиромських настроїв, пропаганди й расизму на початку XX ст. Проаналізовано явище трансформації та актуалізації образу ромів у період із другої половини XIX до початку XXI ст. Встановлено факт еволюції ромських образів від підкреслено романтичних до тих, які привертають увагу до соціокультурних проблем. Досліджено трансформаційні процеси ромського мистецтва та потенціал його актуалізації у загальносвітовому культурному просторі другої половини XIX – початку XXI ст. та формування більш толерантного ставлення до ромів, на прикладі творчих досягнень митців ромського походження. Виокремлено аспект появи ромського сучасного образотворчого мистецтва як протест проти дискримінації та стереотипізації образу ромів, де у художніх творах відображено реальні події й емоційну демонстрацію переживань ромами утисків. З'ясовано, що ромське мистецтво є малодослідженим феноменом, що репрезентує ромську культурну спадщину й уособлює процеси трансформації культурної ідентичності в Європі. Доведено, що при цьому твори ромських художників мають соціально-критичне спрямування, транслюють риси етнічної самотності, на тлі боротьби зі стереотипним уявленням про цей етнос, порушують питання дискримінації ромських громад та свідчать про їхнє прагнення відстоювати права на рівність з іншими європейськими спільнотами. Ключові слова: образотворче мистецтво, деколонізація, інклюзія, стереотипізація, сучасне мистецтво, цигани, ромська ідентичність, ромське мистецтво.

2. The dissertation presents the results of research on the Roma theme in works of European painting from various historical periods, beginning from the 15th century. It was found that they are a reaction to the emergence and spread of the Roma ethnos on the territory of Europe, personifying the attitude of the population of different countries towards Roma culture and the Roma nomadic way of life, which was fundamentally different from the settled European way of life. Artistic works that contain Roma images have absorbed the artistic trends of the eras to which they chronologically belong. Through analysis of the historiographical base, it has been proven that the problem of identification and analysis of Roma images in painting is insufficiently studied, although it was indirectly reflected in the works of figures in the fields of art history, cultural studies, history, philosophy, sociology, ethnography, anthropology and other scientific fields. The source base of the dissertation has been systematized: theoretical scientific materials; works of painting, archaeological finds and printing products; Internet resources. The conceptual and categorical apparatus of the study has been analyzed, where those related to the names of the Roma ethnos, way of life and traditional occupations are singled out as key. The ethnographic and artistic-stylistic features of the depiction of Roma in European painting are highlighted. Works of painting from the 15th-18th centuries were studied for the presence of markers of Roma identity – such as anthropological type, traditional women's and men's costume, household items, occupation, poses, type of temperament, etc. It has been established that thanks to the introduction of such elements into the composition, Roma plots and individual Roma images are identified by wide circles of viewers. It has been proven that the first direction of priority plots of works of the 15th-18th centuries was mythological-biblical. The second direction is everyday scenes depicting

traditional occupations. It is substantiated that the Roma image in the artistic art of Europe of the 19th - early 21st centuries is represented quite extensively. It was found that the main themes were the same everyday ones, but much more romanticized compared to previous periods. It was revealed that during this period, the craft, musical, theatrical and circus culture of the Roma ethnos was also of interest to artists. It has been proven that Roma nomadic communities in the specified period were the object of attention of artists who, in works mainly of realistic portrait and genre painting, showed sympathy for their lives. The fact of a widespread stereotyped image of Roma in Europe is highlighted. It has been proven that as a result, along with drawing the attention of the European community to this ethnic group, stereotypical images of nomadic Roma were formed. Using the example of the analysis of printed products (posters, leaflets, etc.), attention is drawn to anti-Roma sentiments, propaganda and racism at the beginning of the 20th century. The phenomenon of transformation and actualization of the image of Roma in the period from the second half of the 19th to the beginning of the 21st century. The fact of the evolution of Roma images from emphasizedly romantic to those that draw attention to socio-cultural problems has been established. The transformational processes of Roma art and the potential for its actualization in the global cultural space of the second half of the 19th - early 21st centuries and the formation of a more tolerant attitude towards Roma are studied using the example of the creative achievements of artists of Roma origin. The aspect of the emergence of modern Roma fine art as a protest against discrimination and stereotyping of the image of Roma is highlighted, where real events and emotional demonstration of Roma experiences of oppression are reflected in works of art. It was found that Roma art is a poorly researched phenomenon that represents the Roma cultural heritage and embodies the processes of transformation of cultural identity in Europe. It has been proven that the works of Roma artists have a socio-critical orientation, transmit features of ethnic identity, against the background of the struggle against stereotypical ideas about this ethnic group, raise issues of discrimination against Roma communities and testify to their desire to defend the right to equality with other European communities. Keywords: fine art, decolonization, inclusion, stereotyping, contemporary art, Gypsies, Roma identity, Roma art.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Шишлюк Є. Дискримінація національних меншин у європейському живописі. Гоніння й приниження циганського народу. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. Вип. 35. Т. 6. С. 45–51. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-6-7>
- Шишлюк Є. З. Ілюстрації європейських світських видань, як засіб всебічного пригноблення ромів на початку XX ст. Український мистецтвознавчий дискурс. 2022. № 3. С. 115–124. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2022.3.14>
- Шишлюк Є. Подання ролі ромів в живописі та сприйняття їхньої культури суспільством в XIX, на початку XX століть. Fine Art and Culture Studies. 2023. № 5. С. 51–57. DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-5-8>
- Шишлюк Є. Художні образи ромів на поштових марках другої половини XX – початку XXI століття. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2024. Вип. 72. Т. 3. С. 136–144. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-20>

- Шишлюк Є. Художня діяльність Антоніо Соларіо: проблематика інтерпретації фактів та атрибуції творів. Вісник національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2024. № 1. С. 279–284. DOI 10.32461/2226-3209.1.2024.302086
- Шишлюк Є. Зародження й розповсюдження негативних стереотипів стосовно ромів через призму образотворчого мистецтва. The world of science and innovation : Abstracts of the 6th International scientific and practical conference. London, United Kingdom. 2021. Pp. 1246–1250
- Shyshliuk Y. Symbolism and Originality of the Appearance of the Roma in the Fine Arts. Fundamental and applied research in the modern world : Abstracts of the 6th International scientific and practical conference, Boston. Boston, 2021. P. 239–241
- Шишлюк Є. Лицарський погляд на традиційний спосіб життя ромів в англійському живописі XX ст. Science and education: problems, prospects and innovations : Abstracts of the 5th International scientific and practical conference, м. Kyoto. Kyoto, 2021. С. 1062–1065
- Шишлюк Є. Звабливо-претензійний образ дівчини-циганки в європейському живописі. Achievements and prospects of modern scientific research : Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference, м. Buenos Aires, 7 лют. 2024 р. – 9 лют. 2021 р. Buenos Aires, 2021. С. 229–236
- Шишлюк Є. Характерні риси ромів. Особливості відображення етнографічного забарвлення циганської зовнішності в образотворчому мистецтві. Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку суспільства : мат. наук.-практ. конф. (м. Львів, 26–27 лютого 2021 р.). Херсон: Молодий вчений. 2021. Ч. 1. С. 53–58
- Шишлюк Є. Живописна оголеність ромських жінок XX століття: особливості культури тіла в ромському суспільстві. Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір : матеріали VI Всеукр. наук. конф. молод. вч., асп. та магістран. / М-во культ. України та інформ. політики; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. ; Київ. націон. універ. кул. і мист. ; Наук. тов. студ., асп., доктор. і молод. вч. (Київ, 03 листопада 2022 р.). Київ : НАКККіМ, 2022. С. 93–94
- Шишлюк Є. Художньо-стильові особливості зображення ромів в європейському релігійному живописі XV–XVII століття. Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень: матер. VI Міжнар. наук. конф., м. Біла Церква (2 лютого, 2024 р.) Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп». 2024. С. 282–285.
- Шишлюк Є. Вплив ромських театральних та циркових традицій на європейське образотворче мистецтво. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа». 2024. № 35. С. 592–594. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.01.2024.110>
- Шишлюк Є. Роми у європейському мистецтві: від фіктивних образів до ідеалізованої людської природи. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа». 2024. № 36. С. 514–515. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.16.02.2024.090>
- Шишлюк Є. Роль образотворчого мистецтва у висвітленні трагічної сторінки історії ромів першої половини XX століття. Knowledge, Education, Law, Management. 2022. № 4 (48). С. 95–100. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.4.15>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами: 0118U001513

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Долеско Світлана Валеріївна
2. Svitlana V. Dolesko

Кваліфікація: д.філософ, 023**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв**Код за ЄДРПОУ:** 02214142**Місцезнаходження:** вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство культури України**Ідентифікатор ROR:****VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів****Офіційні опоненти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Роготченко Олексій Олексійович
2. Oleksii O. Rohotchenko

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0003-4631-8260**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України**Код за ЄДРПОУ:** 26167849**Місцезнаходження:** вул. Євгена Коновальця, буд. 18-д, Київ, 01133, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Національна академія мистецтв України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Оборська Світлана Валентинівна
2. Svitlana V. Oborska

Кваліфікація: к. мист., професор, 26.00.01**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується**Додаткова інформація:**

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 36, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Афоніна Олена Сталівна

2. Olena Afonina

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1627-6362

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойко Вячеслав Іванович

2. Viacheslav Boyko

Кваліфікація: к. філос. н., доц., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0842-7450

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Денисюк Жанна Захарівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Денисюк Жанна Захарівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Терещенко А. С.

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна